

Postupak dobivanja pristanka sudionika na sudjelovanje u istraživanju Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu

U skladu s općim etičkim načelima provedbe istraživanja u kojima su sudionici ljudi te u skladu s [Kodeksom etike psihološke djelatnosti Hrvatske psihološke komore](#) i [Etičkim kodeksom istraživanja s djecom](#), Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta propisuje sljedeći postupak prilikom dobivanja pristanka sudionika na sudjelovanje u istraživanju (u daljnjem tekstu *Pristanak*).

Pristanak je obavezni dio dokumentacije koja se predaje prilikom prijave istraživanja Etičkom povjerenstvu (EP).

Pristanak mora sadržavati sve elemente i informacije koji su u formularu navedeni (naziv istraživanja, ime istraživača i/ili odgovorne osobe, svrhu istraživanja, postupak istraživanja, objašnjenje rizika, stresa i neugode za sudionika, te ostale informacije). *Pristanke* je potrebno pohraniti i čuvati najmanje 5 godina od obrane rada ili objavljivanja rada.

U istraživanjima u kojima su sudionici djeca mlađa od 14 godina, *Pristanak* na sudjelovanje prvo daje roditelj ili skrbnik djeteta, a onda i samo dijete. Sudionici u dobi od 14 do 18 godina mogu sami dati pristanak, ali prije traženja djetetova pristanka istraživač je obavezan informirati roditelje/skrbnike o svim detaljima istraživanja.

Formular *Pristanka na sudjelovanje u istraživanju* i informacije koje on treba sadržavati

Pristanak na sudjelovanje u istraživanju

Naziv istraživanja

Istraživač(i): Ime i prezime, e-mail adresa

Kod diplomskih, doktorskih i specijalističkih radova, osim imena studenta, treba navesti i ime mentora.

Svrha istraživanja

Kratko, u nekoliko rečenica, navesti svrhu istraživanja kako bi sudionicima bilo jasno o čemu se u istraživanju radi. *U slučaju kada se sudioniku predstavi lažna svrha istraživanja, obmana i razlozi za nju moraju sudioniku biti detaljno objašnjeni što prije nakon provedenog postupka, a svakako prije završetka cjelokupnog istraživanja.*

Postupak istraživanja

Ovaj dio *Pristanka* uključuje detaljniji opis postupaka kojima će sudionik biti izložen u istraživanju, informacije o očekivanom trajanju istraživanja te o tome što se od sudionika tijekom postupka istraživanja očekuje. Također se sudionika na ovom mjestu informira da na pitanja ne mora odgovoriti ako ne želi, odnosno da u odabranim postupcima ne mora sudjelovati.

Evo primjera opisa Postupka istraživanja kada se podaci u istraživanju prikupljaju upitnikom/anketom:

Tijekom istraživačkog postupka od Vas će se tražiti da ispunite upitnik koji sadrži pitanja o... (navesti što sadrže pitanja i kakva će ona biti, onoliko detaljno koliko je sudioniku potrebno da stekne jasan uvid u pitanja na koja će trebati dati odgovore). Detaljne upute i način odgovaranja nalaze se u upitniku. U upitnik su uključena i neka pitanja o Vašim općim demografskim podacima, međutim podatak o vašem imenu i prezimenu se u upitniku od Vas nigdje ne traži. Ako odlučite da na neka pitanja ne želite odgovoriti, to ne morate učiniti i za to nećete snositi nikakve posljedice.

Rizici, stres, neugoda

U ovom dijelu sudioniku treba detaljno opisati rizike, stres i/ili neugodu kojima će u istraživanju biti izložen. Treba istaknuti i koristi koje sudionik ima od sudjelovanja ako one postoje (npr. uvid u vlastite reakcije, prilika da se temeljitije razmisli o nekim pitanjima koja se u istraživanju postavljaju, prilika da sudionik svojim odgovorima omogući da se ljudima pomogne na primjereniji način ili što slično).

Primjer opisa Rizika, stresa i neugode kada se podaci u istraživanju prikupljaju upitnikom/anketom:

Razina stresa i/ili neugode u ovom istraživanju nije veća od one koju doživljavate u vrlo uobičajenim svakodnevnim situacijama. U ovom istraživanju nećete biti izloženi nikakvom specifičnom riziku.

U situacijama koje nose rizik, ili izlažu sudionika stresu ili/i neugodi, to treba vrlo jasno i detaljno reći i opisati. Na temelju toga opisa sudionik mora imati jasnu ideju što ga u istraživanju čeka te mu ovo objašnjenje treba pomoći da donese odluku o sudjelovanju ili nesudjelovanju. Ovaj postupak se ne odnosi samo na istraživanja koja uključuju izlaganje sudionika nekim invazivnim postupcima, kao npr. u istraživanjima doživlja boli, nego i na istraživanja koja sudioniku iz drugih razloga mogu biti neugodna (npr. ispitivanje o traumatskim doživljajima, intervjui ili fokusne grupe o osjetljivim pitanjima i sl.). Uvijek kada postoji opravdano očekivanje da bi sudjelovanje u istraživanju sudionika moglo uznemiriti, treba na ovom mjestu sudionika podsjetiti da od istraživanja može uvijek odustati bez posljedica, i/ili mu ponuditi neki drugi oblik “zbrinjavanja” neugode (npr. razgovor sa stručnom osobom nakon istraživanja ili sl.).

Ostale informacije

Sudionike je potrebno informirati o povjerljivosti, anonimnosti i dobrovoljnosti sudjelovanja u istraživanju, korištenju podataka te o mogućnosti uvida u rezultate istraživanja.

Primjer (kada je istraživanje u potpunosti anonimno):

U istraživanju se ne prikupljaju osobni ili osjetljivi podaci. Primjerice, nećemo prikupljati Vaše ime i prezime, adresu stanovanja, e-mail adresu ili IP adresu, niti ćemo iz ostalih podataka pokušavati otkriti Vaš identitet, tako da je Vaša anonimnost zajamčena. Ako nalazi ovog istraživanja budu javno objavljeni, objavit će se isključivo na grupnoj razini. Baza prikupljenih podataka bit će otvoreno dostupna, ali odgovori pojedinačnih sudionika neće se moći povezati s konkretnom osobom. Naglašavamo da je sudjelovanje u ovom istraživanju dobrovoljno i da imate pravo bez ikakvih posljedica odustati od sudjelovanja.

Primjer (kada istraživanje nije anonimno):

Povjerljivost informacija o Vašem identitetu u istraživanju je zajamčena. Vaš će upitnik biti kodiran brojem po slučajnom rasporedu, što znači da ne postoji način da se podaci u upitniku povežu s Vašim imenom. Pristup Vašim osobnim podacima imat će samo istraživači. Ako nalazi ovog istraživanja budu javno objavljeni, objavit će se samo za čitavu grupu sudionika, te se neće objavljivati individualni odgovori. Baza prikupljenih podataka bit će dostupna samo za znanstvene svrhe, ali na način da se odgovori pojedinačnih sudionika neće moći povezati s konkretnom osobom. Naglašavamo da je sudjelovanje u ovom istraživanju dobrovoljno i da imate pravo bez ikakvih posljedica odustati od sudjelovanja.

Ako se individualni odgovori sudionika namjeravaju objaviti, treba dati informacije o načinima na koji će se zaštititi njegov identitet.

Primjerice:

Ako u radovima budemo koristili i ilustrativne primjere izjava naših sudionika, one će biti potpuno anonimizirane i neće biti ni na koji način moguće utvrditi identitet sudionika.

Ako se sudionicima omogućava povlačenje njihovih odgovora, potrebno je naznačiti do kada i na koji način mogu ostvariti to pravo.

Sudionicima je potrebno omogućiti uvid u rezultate istraživanja, bilo na grupnoj, bilo na individualnoj razini te je potrebno opisati na koji mogu doći do tih informacija (npr. ostavljanjem e-mail adrese na kraju upitnika).

Primjer završnog dijela:

Ako imate dodatna pitanja o istraživanju ili Vas zanimaju rezultati na grupnoj razini, možete se obratiti istraživačima putem gore navedenih e-mail adresa.

Ako imate neke pritužbe na provedeni postupak ili ste zabrinuti zbog nečega što ste tijekom istraživačkog postupka doživjeli, molimo Vas obratite se Etičkom povjerenstvu Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koje je odobrilo ovo istraživanje, na etikapsi@ffzg.hr.

Daljnijim sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak na ovdje opisane postupke istraživanja.

Ovaj Postupak i Formular usvojeni su na sjednici Vijeća Odsjeka za psihologiju 25. 5. 2026. godine i stupaju na snagu s danom njihova usvajanja.